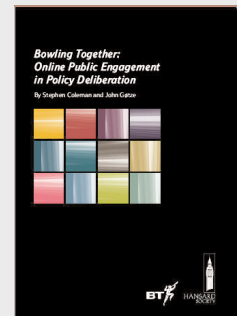

ressenya

Bowling Together: Online Public Engagement in Policy Deliberation, de S. Coleman i J. Gøtze

Per Rosa Borge

COLEMAN, S.; GØTZE J. (2001). *Bowling Together: Online Public Engagement in Policy Deliberation* [informe en línia]. Londres: Hansard Society; BT. [Data de consulta: 16/05/05]. <<http://bowlingtogether.net/about.html>>
ISBN 0 900 432 36 5

Resum

En aquesta ressenya s'analitza un informe pioner sobre instruments i estratègies per al desenvolupament de la participació i la deliberació política en línia, elaborat per Coleman i Gøtze, dos prestigiosos especialistes en *democràcia electrònica*. Constitueix un estudi ben fonamentat en els àmbits tant teòric com empíric. L'objectiu dels autors és analitzar les possibilitats tecnològiques que ofereix Internet per a superar els models unidireccionals de relació amb els representants polítics i per a desenvolupar un model de participació basat en eines deliberatives. Per a portar-ho a terme, en primer lloc, reflexionen sobre els perills i les dificultats de la implicació ciutadana, seguint la petja de diversos autors clàssics de la teoria de la democràcia i confrontant les reticències comunament exposades per autoritats i polítics. Posteriorment, examinen i avaluen les diferents tecnologies de connexió que es desenvolupen a Internet i que poden servir per a la deliberació política. Finalment, descriuen diverses experiències de participació i deliberació en línia en l'elaboració de polítiques públiques que s'han desenvolupat en diferents països. Si bé els autors mostren un ampli coneixement de les tecnologies de connexió, s'hi troba a faltar una avaluació i una comparació més sistemàtiques dels mètodes deliberatius en línia existents. En realitat, els autors no han volgut abordar la delicada qüestió de valorar les experiències reals i, per tant, tot el desenvolupament analític anterior queda mancat d'una aplicació clara centrada en aquestes experiències.

Paraules clau

participació política en línia, deliberació política en línia, democràcia electrònica

Abstract

This review analyses a pioneering report on the instruments and strategies for the development of online political participation and deliberation, produced by Coleman and Gøtze, two well-renowned specialists in e-democracy. It is a well-founded study, both theoretically and empirically. The authors set out to analyse the technological possibilities offered by the internet to both overcome unidirectional models of representation and develop a model for participation based on deliberative tools. To do so, first, they reflect on the dangers and difficulties involved in citizen implication, in the wake of a number of renowned experts in democratic theory, confronting the reticence often seen in the authorities and politicians. Subsequently, they examine and assess the different technologies for connection developed on the internet and which could be used for policy deliberation and, finally, they set out the different experiences with online participation and deliberation in the preparation of public policies seen in a number of countries. Though the authors show a wide-ranging knowledge of connection technologies, they fail to include a more systematic assessment and comparison of the online deliberative methods in existence. Indeed, the authors fail to take on the delicate question of evaluating the actual experiences and, thus, fail to clearly apply all the previous analytical development to these experiences.

Keywords

online political participation, online political deliberation, e-democracy

Aquest estudi de Coleman i Gøtze constitueix un informe útil i ben fonamentat des del punt de vista de la Ciència Política, que pot ajudar tant a ciutadans com a polítics, tècnics o funcionaris que es vulguin informar sobre els instruments i les estratègies per al desenvolupament de

la participació i la deliberació política en línia. Els autors reflexionen sobre diversos temes crucials respecte a l'ús de les TIC i la democràcia: la possibilitat de superar els models unidireccionals i desenvolupar un model deliberatiu que afavoreixi la formació de preferències més que no pas

la seva afirmació; la necessitat d'estàndards oficials per a l'efectiva deliberació i participació en línia; la desconfiança dels ciutadans respecte a la participació a causa del poc impacte sobre les polítiques públiques; el desconeixement dels ciutadans sobre els canals participatius i deliberatius en línia existents i el seu escàs aprofitament; la influència de la deliberació en la formació de comunitats virtuals, etc. Tots aquests temes clau són tractats demostrant un ampli coneixement de les tecnologies d'Internet.

Al començament, l'estudi parteix de dues pressuposicions àmpliament acceptades en la literatura:

- Hi ha una crisi en la relació entre representants i representats en les democràcies actuals que es mostra en la caiguda de la participació electoral i l'afebliment dels lligams amb els partits, en la disminució de la confiança en les institucions, en el decaïment de la participació ciutadana i en l'aparició d'un estil participatiu *consumerista*, volàtil, *ad hoc* i individualista.
- Les TIC poden contribuir a millorar aquesta relació i, en conseqüència, la qualitat de la democràcia representativa. L'informe fa referència en el títol a la possibilitat de passar de la situació actual de *bowling alone*, descrita per R. Putnam, al *bowling together*, gràcies al fet que les TIC es facin servir més i d'una manera més adequada per a la participació i la deliberació en els processos de les polítiques públiques. No obstant això, aquest títol és més un recurs enginyós que una afirmació taxativa en relació amb les bondats de les TIC. Els autors no són tan ingenus i en realitat el seu propòsit és fer reflexionar tant els ciutadans com els polítics i els funcionaris públics sobre els diferents instruments que ofereix Internet i que poden servir per a generar i mantenir la participació de la ciutadania en la deliberació de les polítiques d'un país.

En realitat, aquest començament en què es remarca la convergència dels dos fenòmens comentats (la crisi de la democràcia representativa i la irrupció de les TIC en el món polític) no és gens original, però circumscriu els objectius i el desenvolupament del contingut del text: s'hi examinen les àrees en les quals cal una major i nova reflexió per a comprendre el futur de les relacions entre el govern i els ciutadans en la societat de la informació, tenint en compte que en aquest futur tenen un paper fonamental les eines desenvolupades en l'entorn d'Internet. Aquestes àrees són analitzades en quatre capítols de l'estudi, als quals cal afegir un cinquè capítol final sobre experiències internacionals recents que impliquen els ciutadans en processos deliberatius en línia. A continuació comentarem cadascun dels capítols.

En el primer capítol, titulat «Representació, participació i democràcia», es duu a terme una anàlisi de la fonamentació democràtica que pot justificar la participació en línia dels ciutadans en la deliberació de les polítiques. S'hi analitzen les reticències més comunes respecte a la participació ciutadana, recorrent a diversos clàssics de la teoria política de la democràcia i seguint tres eixos: delegació enfront de representació (el dilema de Burke), participació enfront de competència (l'ansietat liberal de J.S. Mill) i opinió enfront de deliberació (el filtre racional de Dewey).

Pel que fa al primer eix, els autors recorden que E. Burke (segle XVIII) rebutjava la democràcia directa, el mandat imperatiu i el principi de delegació, però també defensava que els representants polítics s'havien de comunicar sense reserves amb els seus electors, estar a prop d'ells i tenir en compte la seva opinió. Per a Coleman i Götze, la participació en línia seria una nova manera d'obrir canals de comunicació entre representants i representats i, per tant, constituiria un reforç per a la democràcia representativa. Quant al segon eix, els autors recullen les reticències de J.S. Mill (segle XIX) pel que fa a l'extensió de la participació a causa dels prejudicis, les ignoràncies i els interessos particularistes d'una gran part de la població. Amb tot, Mill suggereix una solució: crear espais públics compartits en els quals els interessos particulars i els prejudicis s'hagin de confrontar amb veus més raonades i variades. Així mateix, els autors es fan ressò de la preocupació de J. Dewey (segle XIX i XX) per «l'eclipsi del públic», el qual s'ha convertit en una massa informe que s'expressa per mitjà d'una opinió pública simplista i susceptible de manipulació. Per a Dewey la solució rau a crear «filtres racionals» pels quals es canalitzi la informació i la comunicació pública; aquests filtres podrien ser nous mitjans de comunicació, pluralistes, en els quals es facilités la informació pública, la discussió bidireccional (ciutadans-governants) i la consulta. D'aquesta manera, el públic es podria informar millor i els legisladors, polítics i tècnics tindrien la possibilitat d'aprendre de les experiències del públic. Coleman i Götze consideren que Internet es podria convertir en un d'aquests «filtres racionals».

Finalment, extreuen dues conclusions més que s'afegeixen a les fonamentacions de la participació, ja esmentades:

- L'alternativa oposada a la participació no és respectar l'apatia del públic, sinó resignar-se a governar un públic amb els seus propis interessos i que manifesta la seva hostilitat a les polítiques que els ignoren.
- La dicotomia entre públic i experts és estèril: hi ha una considerable experiència, perícia i coneixements entre el públic. L'important és trobar maneres per a informar el públic sobre les polítiques públiques i perquè aquests coneixements i habilitats siguin incorporats al procés de la presa de decisions.

En el segon capítol, «Governança bidireccional», es defensa que els representants polítics, els buròcrates i els tècnics, que configuren les polítiques públiques, han de reflexionar sobre l'impacte que la participació virtual en línia pot tenir en les seves pràctiques i com poden adaptar aquestes pràctiques a un entorn polític més compromès políticament i interconnectat. Així mateix, si els polítics, els tècnics o els buròcrates cerquen la participació en línia dels ciutadans, és important reflexionar sobre els canvis, les estratègies i els instruments necessaris. El capítol és dividit en quatre apartats: models de participació; objeccions a la participació; importància de la moderació i la mediació; el desafiament per als polítics i funcionaris: aprendre a escoltar i respondre. Respecte als models de participació, els autors mostren els models de l'OCDE i de Sue Goss, que es caracteritzen per una classificació de les innovacions participatives segons la progressió en els nivells de parti-

cipació (informació, consulta, participació en proposicions i decisions). També descriuen breument les iniciatives de participació en l'elaboració de les polítiques públiques que darrerament s'han anat desenvolupant (jurats ciutadans, panels ciutadans, consultes formals escrites, fòrums, grups de discussió, enquestes d'opinió, referèndums, peticions, etc.) i fan una classificació interessant d'aquestes polítiques seguint dues dimensions: la veu o la capacitat de diàleg i el vot o la capacitat d'influència. Adverteixen que no hi ha un sol instrument que pugui servir d'única solució, sinó que a l'hora de decidir quin instrument cal emprar és necessària una àmplia reflexió sobre la pertinència del mètode per als ciutadans implicats i per al tipus de política pública o de tema polític. Quant a les objeccions a la participació, es recullen els temors d'alguns polítics i autoritats, i es respon molt encertadament a aquestes reticències seguint aquests apartats: selecció i representació; gestionant les expectatives; apatia; absència d'informació pública; exclusió digital; el problema d'escala; apoderant la burocràcia. En aquest capítol també expliquen l'important paper dels moderadors o facilitadors i de l'establiment de regles transparents en tot procés deliberatiu, a més d'emfasitzar la necessitat que els polítics amb poder de decisió participin almenys en part en els processos deliberatius i responguin al final del procés.

En el tercer capítol, «Ciutadania connectada», els autors reflexionen sobre la naturalesa de la ciutadania, concretament sobre els drets i deures dels ciutadans que volen participar en línia i sobre el que els ciutadans esperen de la participació electrònica. Respecte a les expectatives sobre la democràcia electrònica, els autors presenten els resultats d'unes enquestes a la població en general i als internautes fetes al Regne Unit i a Dinamarca. Més d'un terç de la població d'ambdós països voldria tenir més oportunitats per a poder contribuir via Internet en l'elaboració de les polítiques, mentre que entre els internautes britànics, el 73% voldria participar en consultes polítiques en línia i el 89% està a favor de la creació d'un espai independent a Internet en el qual els ciutadans puguin debatre les polítiques públiques. El tema dels drets i deures en línia dels ciutadans fa referència a la necessitat de garantir un marc estable en el qual el ciutadà tingui responsabilitats i desenvolupi les seves capacitats deliberatives i pugui exigir als polítics que compleixin les seves promeses. Per a fer-ho cal establir estàndards, codis i guies oficials –com a Austràlia i el Canadà– en què es fixin les regles de joc, la resposta dels polítics i el paper dels ciutadans.

El quart capítol, titulat «Tecnologies apropiades per a la participació en línia», és el més extens, i els autors hi analitzen les tecnologies disponibles per al desenvolupament de la deliberació política en línia. Pretenen resoldre la manca d'aquestes anàlisis en la literatura sobre democràcia electrònica. Aquesta mancança és considerada un greu error, ja que la tecnologia mai no és neutral en cap tipus de procés humà i cal reflexionar sobre les seves característiques i conseqüències. La seva intenció és que els polítics, informàtics, ciutadans, reflexionin sobre quines tecnologies són les més adequades per a les finalitats que persegueixen. El capítol es divideix en diversos apartats: canals de participació; TIC per a tothom: més enllà de l'accés; comprar, construir o personalitzar; construir comunitats, i el paper de la tecnologia en la implicació en línia. Quant als canals de participació, els autors se centren en les tecnologies especifi-

ques de connexió disponibles (el correu electrònic, la missatgeria instantània, les llistes de correu i els grups de notícies o d'interès, els formularis per a peticions o enquestes, els espais de xat, els fòrums o conferències en línia, *weblogs*, etc.) que poden servir per a la deliberació en línia, ja que permeten intercanviar informació, preguntar, respondre, queixar-se i construir relacions i comunitats. De la resta dels apartats d'aquest capítol es pot destacar aquesta idea principal: més enllà de la tradicional preocupació per la divisòria digital, també cal considerar que el disseny i la interfície dels instruments ha de ser agradable, fàcil d'entendre i segura per a tots els possibles usuaris. És a dir, temes d'accessibilitat, usabilitat, confiança i seguretat, eficiència, senzillesa i actualitat dels continguts són crucials per a afavorir els processos deliberatius i participatius.

Si bé després de llegir el quart capítol resulta evident que hi ha diverses tecnologies en línia amb les quals es pot desenvolupar la deliberació política, s'hi troba a faltar una descripció dels mètodes deliberatius i participatius en línia que actualment s'empren (per exemple, les consultes i enquestes en línia, els fòrums i panels en línia, els grups de discussió en línia, el vot i els referèndums electrònics, l'enquesta deliberativa en línia, etc.), que, precisament, solen combinar diferents tecnologies de connexió concretes. Són aquestes combinacions les que doten l'instrument d'una major o menor capacitat deliberativa.

Malgrat que en el cinquè capítol es relaten algunes experiències internacionals recents de processos deliberatius en línia, no hi trobem una classificació o comparació sistemàtica entre elles, ni s'hi avaluen les tecnologies de connexió que empren. Les experiències s'han seleccionat pel fet de ser innovadores i pioneres, i són molt diverses: plataformes amb espais per a la discussió, jocs de planificació urbana, combinacions de fòrums multicanal i votacions, conferències virtuals, consultes directes dels legisladors a grups de ciutadans amb experiència, coneixements o interessos en àrees específiques, xats en directe entre polítics i ciutadans, etc. Han tingut lloc a Itàlia, el Regne Unit, Estònia, Finlàndia, Alemanya, Suècia, Austràlia, Holanda, el Canadà, Escòcia, França i Dinamarca. Amb tot, és un retrat que resulta incomplet perquè no s'esmenten les importants experiències que es desenvolupen a Espanya i les comunitats autònomes de Catalunya, el País Basc, Madrid o Andalusia, i tampoc no es comenten les iniciatives dels Estats Units. Així mateix, atesa la varietat de les experiències descrites, hauria estat convenient, precisament, d'aplicar-hi l'esquema de classificació mostrat als capítols segon i quart. D'aquesta manera, s'hauria facilitat la comparació i l'avaluació d'aquestes experiències respecte a les seves capacitats deliberatives. Finalment, el fet que les experiències descrites no siguin necessàriament bones pràctiques també deixa una sensació d'incertesa, perquè no són clarament valuades a partir de dimensions clau com el nivell de participació, el grau d'inclusió de les propostes dels ciutadans en les polítiques públiques i el bon funcionament tècnic.

L'estudi s'acaba sense conclusions, que haurien estat fonamentals per a deduir finalment si les possibilitats i els recursos tècnics que es descriuen en els quatre primers capítols són aprofitats en les experiències reals que s'exposen en el cinquè capítol.

En tot cas, es tracta d'un estudi de lectura recomanable per als interessats en la participació i la deliberació en línia. No és un informe més de gestió, sinó que disposa de prou entitat acadèmica per la qualitat

teòrica i empírica que presenta, i va constituir una fita important quan es va publicar.

Atès que l'informe de Goleman i Gøtze fou publicat originàriament l'any 2001, si algun lector s'interessa per estudis més recents, mereixen ser consultats tres nous estudis sobre la deliberació política en línia i un informe en el qual s'analitzen les diferents tecnologies i mètodes per a la participació en línia.

Els estudis sobre la deliberació política en línia són els següents:

CAMMAERTS, B.; VAN AUDENHOVE, L. (2005). «Online political debate, unbounded citizenship, and the problematic nature of a transactional public sphere». *Political Communication*. Núm. 22, pàg. 179-196.

SHANE, P.M. (ed.) (2004). *Democracy online: The prospects for political renewal through the Internet*. Nova York: Routledge.

TRÉNEL, M. (2004). *Measuring the quality of online deliberation. Coding scheme 2.4* [document en línia]. Berlín: Social Science Research Center. [Data de consulta: 06/06/05].
<http://www.wz-berlin.de/~trenel/tools/quod_2_4.pdf>

Entre els informes recents sobre tecnologies i instruments en línia per a la participació política destaca un informe molt complet elaborat per professors universitaris i tècnics de l'Administració italians en el marc del projecte CRC (Centri Regionali di Competenza per l'egovernment e la società dell'informazione):

DE PRIETO, L. [et al.] (2004). *Linee guida per la promozione della cittadinanza digitale: E-Democracy* [document en línia]. Roma: Supema srl. [Data de consulta: 06/06/05].
<http://www.regionedigitale.net/wcm/erdigitale/servizi/partecipa_net/documenti/1686.pdf>

Citació recomanada:

BORGE, Rosa (2005). Ressenya de l'informe en línia *Bowling Together: Online Public Engagement in Policy Deliberation*, de S. Coleman i J. Gøtze. *UOC Papers* [ressenya en línia]. Núm. 1. UOC. [Data de consulta: dd/mm/aa].
<<http://www.uoc.edu/uocpapers/1/dt/cat/borge.pdf>>
ISSN 1885-1541

Aquesta obra està subjecta a la llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 de Creative Commons. Podeu copiar-la, distribuir-la i comunicar-la públicament sempre que n'especifiqueu l'autor i UOC Papers; no en feu un ús comercial; i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/deed.ca>

Autors de l'informe en línia

Stephen Coleman
Professor de la Universitat d'Oxford

Director del programa E-Democracy de la Hansard Society. També és professor de democràcia electrònica de l'Oxford Internet Institute de la Universitat d'Oxford. Doctor per la Universitat d'Auckland. Ha escrit i publicat nombrosos articles i llibres sobre tecnologies de la informació i la comunicació, democràcia electrònica i participació política.

John Gøtze
Professor de la Universitat de Copenhaguen

Professor de Tecnologies de la informació de la Universitat de Copenhaguen. Cap de la secció de govern electrònic del Servei d'Informació de l'Estat danès. Doctor per la Universitat Tècnica de Dinamarca. Assessor de l'Agència Telecom.

Autora de la ressenya

Rosa Borge

Professora dels Estudis de Dret i Ciència
Política de la UOC
rborge@uoc.edu

Professora de Ciències polítiques i de l'administració dels Estudis de Dret i Ciència Política i del seminari de recerca d'*E-government* del doctorat.

És llicenciada i doctora en Ciències Polítiques i Sociologia per la Universitat de Deusto amb una tesi sobre participació política. S'ha especialitzat en l'àrea de Metodologia i Tècniques d'Investigació Social, en Comportament Polític i Participació Política. Actualment treballa en temes de participació electrònica i democràcia electrònica.

Les seves darreres publicacions han estat un article sobre la participació electrònica a Espanya i Catalunya (*IDP. Revista d'Internet, Dret i Política*. Núm. 1, 2005, FUOC), el material docent de l'assignatura Tècniques d'investigació en ciència política II (2005, FUOC) i un capítol sobre les noves tendències participatives en les democràcies contemporànies (López (coord.). 2003, FUOC).

Ha estat *visiting scholar* al Centre d'Estudis Polítics de la Universitat de Michigan i professora de la Universitat Pompeu Fabra, la Universitat Internacional de Catalunya i la Universitat Estatal de Portland. També ha estat tècnica sènior de recerca a la Universitat Pompeu Fabra, directora tècnica de projectes i consultora de diverses empreses i institucions.